

مشتومرە ناوڤۆیه‌کانی شیعه له‌سه‌ر 'به تاوانناساندنی په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ ئیسراییل'

28-05-2022

نووسه‌ره‌کان

د. یاسین ته‌ها

کورتە : یاسای به تاوانناساندنی ئاساییکردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی نێوان عێراق و ئیسراییل

پاش زیاتر له چوار مانگ له سویندخواردنی نندامانی پهرلهمان و هوت مانگیش له نندامانی هه لیزاردنی پېشوخته، روژی 26-ی تایاری 2022 دووگه لى تیپه پاندنی یاسایهک له پهرلهمانی عیراق دهرکهوت؛ "یاسای به تاوانساندنی ئاساییکردنه و په یوه ندی له گه ل ئیسرائیل"، به نام یاساکه زیاتر دروشم نامیزه و سه بارهت کیشیه کی گریمانه ییه. ئەمه له کاتیکدا به که له سایه 150 ملیار دۆلار داها تی خه ملینزروی ئەمسال (2022)، هیشتا عیراق یاسای بودجه ی نییه و به 12/1-ی خه رجی سالی رابردوو بارودوخ ده گوزهرینیت و حکومه ته کی کار به پیکه ری روژانه یه!

یاساکه که 26-ی تایار تیپه پاندرا، په کده نگیه کی روا له تیانه ی له نیو پهرلهمان دروستکرد، به و پییه ی "به کو ی دهنگ" په سند کرا، به نام له ورده کارییه که یدا هه لگری کیشمه کیشیکی دوو جه مسهره کی شیعیه و جگه له لیکه وته دهره کییه کانی، له ناوخودا و له پاش تیپه پاندنیشی ههر جیگه ی مشتومر و دهمه قالییه. سهر و فراکسیونه کی که خاوه ن پرۆژه که ن، مه به ستیان بوو له دوا ی زنجیره یه ک بن هیوا یی له پهرلهمان و پروسه ی سیاسی، ته ویش سهره پای یه که م بوونیان له هه لیزاردنی تشرینی 2021، ده بانویست لانیکه م ده ستکه وتیک به ده ستینن که بالاده ستیان له نیو پهرلهمان بسه لمینیت، ههروه ها رکابه ر و دوست و نه یاره کانیشتیان ناچار بکه ن دوا یان بکه ون. رکابه ره شیعیه کانیشت که ملیان بو شه پوله که دا، هه و لی زوریان دا له پیکه ی نوینه ره کانیانه وه له لیژنه ی یاسای و له نیو پهرلهمانیشت، به قورسکردن و تووندکردنی به نده کانی یاساکه، نموونه ی ئیرانی له عیراق کو پی بکه ن و به دروستکردنی له مپهر و کوسپی زور بو کاری کومپانیا بیانییه کان له عیراق، به پاساوی "هاوکاریکردنی زایونیزم" هینده ی دیکه عیراق به ره و کوشی ئیران پال بنین و له کومه لگه ی نیوده و له تی دایبیرن.

تیپه پاندنی یاساکه وه ک پرۆژه یه کی سهر به خو بی پېشینیه به له ناوچه که و ته نانه ت سه ددام حوسینیش که به رده وام کاری له سهر دژیه تی ئیسرائیل دهر کرد وه ک یاسایه کی سهر به خو نه یکردوه، له نیوه پوکدا شتیکی زور جیاوازتری تیدا نییه له و برکه و ماددانه ی له ناو دهقه کانی یاسای عیراق دا هه ن. رهنگه قوتارکردنیشی له خواست و ده ست داگرتنی هیژه پرو ئیرانییه کانی نیو پهرلهمان و لیژنه ی یاسای، دهرچوون بیت به که مترین لیکه وته و کاریگه ری له سهر عیراق.

له پاش کونگره کی هه ولیر، که هه ندیک که سایه تی سونه له سالی رابردوو کردیان، مه سه له ی په یوه ندی له گه ل ئیسرائیل کراوه ته تایتلیکی گه و ره له سیاسه تی عیراقی و له پاش هیژشه مووشه کییه کانی ئیرانیشت بو سهر هه ولیر و بانگه شه کردنی هه بوونی بنکه ی سیخوری ئیسرائیلی له و ی، جاریکی دیکه ئیسرائیل بووه به هیژترین غایبی ئاماده ی نیو که ی و به یی دابه شبوونی هیژه سیاسیه عیراقیه کان.

بالیوزی تاران له به غدا پیروزیای و ده ستخوشتی بو دهرچوواندنی یاساکه دهربری، ئەمریکیه کانیشت له سهر ئاستی وه زاره تی دهره وه ره تیان کردوه و لی هاته نه دهنگ، به نام ئەمه ریکه ی نه گرتوه له هیژه نه رم و باله میدیاییه کانی شیعیه وه لای که گه له ی و گازنده و ره خنه ی زور له دهقه په سند کراوه کی یاساکه بگرن به پاساوی ئەوه ی "دز و که لینی زوری تیدایه"، هه ندیکیشیان باس له وه ده که ن یاساکه ری خوشده کات بو ئاساییکردنه وه ی په یوه ندی له گه ل ئیسرائیل به پاساوی ئەوه ی له برکه یه کیدا ریگه ده دات به سهر دانی ئایینیانه ی شوینه پیروژه کانی فه له ستین ته گهر خاوه نه کی موله ت له وه زاره تی ناوخوی عیراق وه ریگریت. شتیکی روونیش سهر دانی قودس پنیوستی به وه رگرتنی فیزای ئیسرائیل و له سهر جه م ناوچه کانی ئەقسا و خه لیل و به یه ت له حم و ناوچه پیروژه کانی دیکه فه له ستینیش په یوه ندیکردن له گه ل ئیسرائیلییه کان و تیکه لبوونیان زور ئاسانه، چونکه به شیکن له "خاکی داگیرکراو" یان له نیو "هینلی سه وزدان" که به شیکه له ده و له تی ئیسرائیل.

هه ندیک له شیعیه وه لاییه کان زیاتر دهر و ن و بانگه شه ی ئەوه ده که ن که، به پیچه وانه ی ناوینشانه که یه وه، ئەم یاسایه کی که به ناوی "به تاوانساندن" دهر کراوه، بو کوشتنی مادده ی 201-ی یاسای سزادانی عیراقی سالی 1969 یه که سزای له سیداره دانی داناوه بو ئەوانه ی "په یوه ندیه کانیان له گه ل ئیسرائیل ئاسای ده که نه وه." چونکه له م یاسا نویه دا ها تووه "کار به هیچ ده قیکی دیکه نا کوک له گه ل ئەم یاسایه نا کریت." به م شیوه یه سزا کونه که هه لده وه شینته وه.

ههروه ها، هه ندیک له شیعیه وه لاییه کان پیان وایه، یاساکه خواستی "کورد ده دۆسته کانی ئیسرائیل" و سوننه کانی "هاوپه یمانی سیاده" ی له بهرچا و گرتوه به هه لگرتنی سزای قورس و دوورخستنه وه ی کومپانیا بیانی و وه به ره ینه "زایونییه کان" له لپیچینه وه، به نام سه درییه کان شاگه شکن به وه ی له هه نگاویکی بن پینیشنه دا له ناوچه که، له سهر ده ستی ئەوان عیراق له ئەگه ر و نا ئەگه ری "ئاساییکردنه وه ی په یوه ندی له گه ل ئیسرائیل" رزگار کرا، پاش ئەوه ی به سهر په رشتی ئەمریکا شه پوله کی گه یشته ئیمارات، به حره ی و ناوبه ناویش باسی خواستی محمه د بن سه لمان له و باره یه وه دهر کیت.

په یوه ندی له گه ل ئیسرائیل یه کیک نییه له کیش هه نووکه ییه کانی عیراق، چاره سه ره کانی روو به روو بوونه و هشی وه ک له یاساکه دا ها تووه له گه ل هه ندیک پره نسپی نو پی جیهانیدا نایینه وه، جیبه جیکردنیشی پنیوستی به چه پوکیکی دیکتا توره یه که له پاش که وتنی سه ددام بو هیچ هیژکی عیراقی به ته واوی نه ها تووه ته دی، له بهر ئەمه ش باوه ریکی زال هه یه که چاره نووسی له و 60 هه زار یاسا عیراقیه بهرکاره باشت ناییت که به نیوه چلی جیبه جیده کرین و له سهر هاوکیشی هیژ و کاریگه ری کار تیکه رییه سیاسیه کان ده وه ستی. ئەگه ر به گو پره ی بریار و یاساش بو وایه ده بوو ئیستا هیچ هیژکی بیانی له عیراقدا نه مینیت، چونکه له ده ستپیکی 2020، بریاری دهر کردنی ئەو هیژانه له پهرلهمانی عیراقدا دهر کرا و هادی عامری، له سهر ته رمی ئەبو مه هدی، به لپیندا "توله ی ئەوان دهر کردنی دوا هیژی بیانی بیت".

دواى 1948 كە لەشكرى عىراق كىشايەوہ لە (جنىن)ى فەلەستىن، عىراق ھىشتا لەرووى تيۇرپپەوہ ھەر لە شەپدايە لەگەل ئىسرائىل و نەبووہ تە بەشېك لە "بەرەى ئاشتى عەرەبى"، بەلام ئىسرائىل كە ھەلمەتېكى گەرەى "پەيوەندىيە گشتىيەكان" لەپىنگەى سۆشپال مېدپاوە بەرەو وڵاتانى عەرەبى بەرپووە دەبات و پەيجى تاببەتى ھەيە بۆ عىراق، ھەرۈھا كېشمەكېشە ئايدىپۇلۆزىيەكانى شىعە، ھىزە عىراقىيە شىعەكانى خستووہ تە گومان و دلەراوكىيەكى گەرە، ئەم ياسايەش گوزارشتە لە بەشى زۆرى ئەو خەيالكردن و مەملانى گرېمانەكراوانەى كە بەگوپرەى ئەدەبىياتى سىياسى شىعە لەنپوان بەرەى "موقاوەمە" و بەرەى "زايۇنيزمدا" دەگوزەرېت، لەمەشدا شىعە ئىرانىيەكان و سەدرېش كە خۇى بە عىراقچى دەزانېت، ھەر خاوەن بەك دېدگای ھاوبەشن لەگەل جپاوازى لە وردەكارى و چۆنپەتى بەرپووەبردنى مەملانىيەكە و، لەسەر سەركرداپەتېكردنېشى لە ركابەرىيەكى تووندان.

*ياسىن تەھا، شارەزای كاروبارى عىراقە و ئەم وتارەى بەتابەت بۆ ناوہندى لېكۆلېنەوہى رووداو نووسىوہ.